

Konferencja naukowa „Nowe Miasto Toruń. 750 lat od fundacji miasta”

*Witold Konopka
UMK Toruń*

Nowe Miasto Toruń, lokowane 13 sierpnia 1264 r. przez mistrza krajowego zakonu krzyżackiego w Prusach Ludwika von Baldersheim, nie cieszyło się do tej pory wielkim zainteresowaniem badaczy, którzy, z różnych względów, w swych badaniach skupiali się głównie na historii Starego Miasta Torunia. Nie dziwi więc fakt, że z okazji 750. rocznicy lokacji zorganizowana została konferencja naukowa „Nowe Miasto Toruń. 750 lat od fundacji miasta” poświęcona temu organizmowi miejskiemu. Odbyła się ona 24 listopada 2014 r. w Sali Rady Wydziału Nauk Historycznych w budynku Collegium Humanisticum Uniwersytetu Mikołaja Kopernika. Jej organizatorami były Towarzystwo Miłośników Torunia oraz Instytut Historii i Archiwistyki UMK, a za organizację konferencji i jej przebieg odpowiadali prof. dr hab. Krzysztof Mikulski, dr hab. Piotr Oliński oraz prof. dr hab. Waldemar Rozykowski, pracownicy Instytutu Historii i Archiwistyki UMK.

Pierwsze wystąpienie, prof. Krzysztofa Mikulskiego, związane było z wręczeniem prof. dr. hab. Andrzejowi Tomczakowi, wybitnemu historykowi i archiwście, „Złotego Astrolabium” – honorowego wyróżnienia Towarzystwa Miłośników Torunia, przyznawanego za zasługi i osiągnięcia w działalności naukowej, kulturalnej i popularyzatorskiej. W ramach podziękowania prof. Tomczak wspominał swoje – sięgające 1946 roku – związki z Toruniem.

Część pierwszą konferencji poprowadził prof. Waldemar Rozykowski. Przywitał on gości i nawiązał do genezy jej zorganizowania. W związku z tym, że konferencja połączona była z prezentacją i promocją publikacji¹

¹ *Nowe Miasto Toruń. 750 lat od lokacji*, pod red. K. Mikulskiego, P. Olińskiego, W. Rozykowskiego, Toruń 2014, ss. 397.

przygotowanej specjalnie z tej okazji, historyk przybliżył zebranym jej treść, zwracając szczególną uwagę na nowe, niezbadane do tej pory wątki dotyczące dziejów Nowego Miasta Torunia, począwszy od średniowiecza, a kończąc na czasach współczesnych. W tej części głos zabrali również: dr hab. Piotr Oliński, który przywołał spotykane w historii zjawisko powstawania nowych miast, prof. dr hab. Jarosław Kłaczek, zastępca dyrektora Instytutu Historii i Archiwistyki UMK, oraz Adam Marszałek, prezes „Wydawnictwa Adam Marszałek”, dzięki którego pomocy wydana została wspomniana publikacja.

Referat pt. „Prezbiterium kościoła św. Jakuba po badaniach archeologiczno-architektonicznych. Nowa historia Nowego Miasta Torunia?” wygłosiła prof. UMK dr hab. Krystyna Sulkowska-Tuszyńska. W swym wystąpieniu przedstawiła zebranym wyniki prawie półrocznych prac wykopaliskowych wokół kościoła św. Jakuba, dotyczących najstarszego osadnictwa z 2. połowy XIII w. na terenach Nowego Miasta i początków budowy tamtejszego kościoła. Referentka zaprezentowała kilka interesujących hipotez, szczególnie tę, że prezbiterium kościoła, a raczej pierwszy kościół, musiało powstać prawdopodobnie kilkadziesiąt lat przed 1309 r., czyli budową zachowanego do dzisiaj obiektu.

W następnym referacie, pt. „»Wy, którzy przechodzicie obok nas, wnet będziecie tym, czym my jesteśmy« – kwatera zachodnia cmentarza przy nowomiejskim kościele św. Jakuba”, mgr Anna Cicha przedstawiła wyniki badań archeologicznych i prac wykopaliskowych w zachodniej kwaterze cmentarza świętojakubskiego, zwracając uwagę m.in. na konstrukcje grobów, ilość pochówków oraz wyposażenie grobowe zmarłych.

Podczas dyskusji dotyczącej wygłoszonych referatów doceniono prace archeologiczne i potrzebę sporządzania po nich sprawozdań naukowych oraz podkreślono istotę łączenia wyników badań archeologicznych i historycznych.

Drugą część konferencji rozpoczął referat „Relacje Nowego Miasta Torunia z zakonem krzyżackim w średniowieczu” prof. dr hab. Sławomira Józwiaka, który na podstawie ograniczonej ilości zachowanych źródeł dokonał charakterystyki postępowania zakonu krzyżackiego wobec Nowego Miasta Torunia. Zwrócił uwagę m.in. na motywacje Zakonu przy lokowaniu Nowego Miasta, zmienne relacje na przestrzeni całego średniowiecza i znaczenie strategiczne, jakie to miasto miało dla Zakonu.

Dr hab. Agnieszka Zielińska w wystąpieniu „Parafie wyznaniowe w Nowym Mieście Toruniu w XIX i na początku XX w. Analiza demograficzna społeczności wiernych” na podstawie licznych metrykaliów zaprezentowała analizę demograficzną społeczności katolików i protestantów w Nowym Mieście Toruniu. Przedstawiła zmiany demograficzne zachodzące w omawianym

okresie oraz ich przyczyny, a także scharakteryzowała wskaźniki urodzeń, ślubów i zgonów w dwóch wymienionych wyżej społecznościach religijnych. Na potrzeby wystąpienia prelegentka zrezygnowała z analizy społeczności żydowskiej, która stanowiła najbardziej zamkniętą i najmniej liczną grupę (w zależności od okresu od 3,2 do 7,5% ogółu) Nowego Miasta Torunia.

Ostatni zabrał głos Mariusz Thomas, członek Sekcji Krótkofalowców funkcjonującej przy Towarzystwie Miłośników Torunia, który przedstawił formy działalności sekcji w ramach jubileuszu 750-lecia Nowego Miasta Torunia. Zaprezentował także stronę internetową „qrz.com”, na której, pod znakiem okolicznościowym SN750NMT, zamieścił informacje dotyczące Nowego Miasta dostępne dla gości z całego świata.

Obrady zakończyła dyskusja, podczas której poruszano tematykę m.in. początków nowomiejskiej świątyni, cmentarza na Winnicy (okresu jego funkcjonowania i przeznaczenia), pochówków dzieci w XIX i XX w. oraz polecono uwadze stronę internetową „archeologiajakub.wordpress.com”, gdzie śledzić można na bieżąco informacje dotyczące m.in. badań archeologicznych przy kościele świętojakubskim w Toruniu.

Konferencja, połączona z wręczeniem „Złotego Astrolabium” profesorowi Andrzejowi Tomczakowi, cieszyła się wielkim zainteresowaniem zarówno wśród studentów oraz pracowników naukowych, jak i mieszkańców Torunia. Referaty wygłoszone podczas sympozjum były częścią artykułów publikowanych w jubileuszowym tomie i z pewnością dają one nowe spojrzenie oraz wzbogacają stan badań na temat Nowego Miasta Torunia na przestrzeni dziejów, jak i zwiększają zainteresowanie tą częścią miasta.